

Handledning till Eftergymnasiala studievägar

Bilderna i denna Powerpoint-serie ska kunna användas för många olika målgrupper och kunna motstå tänkbara förändringar av till exempel behörighets- och urvalsregler. Texten till Powerpoint-bilderna är därför allmänna och kortfattade.

I Powerpoint kan du själv redigera och komplettera bilderna. Du kan även spara olika versioner av Powerpoint-serien avsedd för olika målgrupper.

I PowerPoint finns också möjlighet att skriva ut bilderna anpassade för att åhörarna ska kunna göra anteckningar. Bilderna återges i miniformat och kompletteras med rader för anteckningar.

Förutom denna handledning finns på Tremedias webbplats även en sammanfattning av innehållet i Powerpoint-bilderna. Denna är tänkt att kunna delas ut till åhörarna för att de lättare ska kunna komma ihåg det viktigaste. Här finns till exempel adresser till de olika webbplatser där det finns mer information om utbildningar, yrken och annat utbildningsrelaterat stöd.

Att söka till högskolan

Denna Powerpoint-serie kan med fördel kombineras med Powerpoint-serien om "Att söka till högskolan". Detta gäller om du vill fördjupa dig kring behörighet och urval till högskolan.

Powerpoint-bilderna 2 till 4 i Eftergymnasiala studievägar kan ersättas med Powerpoint-serien "Att söka till högskolan".

Ingen brist på information

På webben finns det gott om information om olika utbildningar. Det kan ibland vara svårt att värdera och förstå all information. Då är det bra att kunna vända sig till en studie- och yrkesvägledare för att få hjälp.

Kommentarer till bilderna

Kommentarerna till bilderna är tänkta att vara till hjälp för dig. De innehåller fördjupningar och exemplifieringar utifrån innehållet på bilderna. Du får ta dessa kommentarer som ett stöd – det är naturligtvis du som helt själv bestämmer innehållet i din föredragning.

Vi avser att kontinuerligt uppdatera denna handledning när det är nödvändigt. Vi kommer att meddela dessa uppdateringar i vårt e-nytt – kom därför ihåg att prenumerera på e-nytt.

Bild 1 – Eftergymnasiala studievägar

Vi tror det kan vara viktigt att påpeka den enorma mängd av utbildningar som finns. Utbildningar som har olika antagningsregler, längd, ansökningsdag, målsättning med mera. Många unga människor har ganska bristfälliga kunskaper alla de möjligheter som finns vid sidan av högskolan.

Bild 2 – Högskolan

OBS! Informationen under rubriken *Särskild behörighet* i bild 2 gäller för högskoleutbildningar som påbörjas innan 1 juni 2022. Områdesbehörigheter avvecklas och ersätts av särskilda behörigheter från och med den 1 januari 2019. Men, de ändringar som görs i och med det kommer inte att användas i skarpt läge i antagning till högskolestudier förrän till utbildning som startar efter 1 juni 2022.

Grundläggande behörighet för de som läst enligt GY2011, är följande:

Gymnasieskolan och gymnasial vuxenutbildning

- Högskoleförberedande examen
eller
- Yrkesexamen med lägst betyget E i kurserna svenska 2 och 3/svenska som andraspråk 2 och 3 samt engelska 6

Folkhögskolan

Den som studerar på folkhögskolan enligt den nya studieplanen (GY11) ska för grundläggande behörighet kunna styrka kunskaper på godkänd nivå i följande gymnasiegemensamma ämnen:
Svenska/Svenska som andraspråk 1, 2 och 3
Engelska 5 och 6
Matematik 1a eller 1b eller 1c
Samhällskunskap 1a1, Naturkunskap 1a1, Religionskunskap 1 och Historia 1a1.

Utländsk utbildning

En person med avslutad utländsk gymnasieutbildning som ger behörighet till universitetsstudier i det land där den fullföljts samt är behörig i svenska och engelska (i vissa fall krävs behörighet i matematik), har grundläggande behörighet. På www.uhr.se och länken [För vägledare](#) finns tydlig information om vad som gäller för de som vill söka till högskolan med utländsk utbildning.

OBS! En sökande som enligt tidigare regler uppfyllt grundläggande behörighet har även fortsättningsvis denna behörighet.

Reell kompetens

Detta är en möjlighet för sökande som inte uppfyller de formella behörighetskraven. På www.antagning.se står följande:

Om du helt eller delvis saknar de formella förkunskaper som krävs till en eller flera utbildningar, kan du ansöka om att få din reella kompetens prövad. Det är ett alternativt sätt att visa att man skaffat sig de kunskaper och den kompetens som krävs för högskolestudier.

För att visa på din samlade kompetens ska du skicka in handlingar som styrker studier på olika nivåer, erfarenhet från arbets- och föreningsliv eller andra aktiviteter som ställt krav på dina förmågor.

Utifrån ditt underlag gör högskolan eller universitetet en bedömning av dina möjligheter att klara den utbildning du sökt. Du kan i princip styrka både grundläggande och särskild behörighet utan att ha läst i gymnasiet genom att visa vad du har gjort tidigare, alltså din samlade kompetens.

Eftersom högskolor och universitet arbetar olika med bedömning av reell kompetens, bör du gå in på den aktuella högskolans webbplats och läsa mer om hur de vill att du ska göra, innan du skriver din ansökan.

Grundläggande behörighet med vissa kurser och arbete

För dig som helt eller delvis saknar grundläggande behörighet har universiteten och högskolorna tagit fram en gemensam modell för att bedöma grundläggande behörighet genom reell kompetens. Tänk på att det ofta dessutom krävs särskild behörighet för många utbildningar.

Det här behöver du ha:

Lägst betyget E alternativt Godkänt i:

- Svenska/Svenska som andra språk 1, 2 och 3 eller Svenska/Svenska som andra språk A + B
- Engelska 5 och 6 eller Engelska A
- Matematik 1a, b eller c eller Matematik A
- Samhällskunskap 1b eller Samhällskunskap 1a1 + 1a2 eller Samhällskunskap A
- samt tre års arbetslivserfarenhet på minst halvtid efter 19 års ålder.

Om du uppfyller dessa krav görs bedömningen att du uppfyller kraven för grundläggande behörighet.

Du som har de här kunskaperna och har arbetat i tre år behöver alltså inte ansöka om någon prövning, bedömningen om grundläggande behörighet görs ändå.

Har du inte allt?

Har du inte allt det här (du saknar kanske Samhällskunskap 1b), kan du ändå ansöka om prövning av reell kompetens. Varje universitet och högskola gör en individuell prövning av din reella kompetens. Följ de instruktioner som finns på deras webbplats.

Tänk -på -rutan

Vår erfarenhet säger att det kan vara viktigt att påpeka för eleverna att varje enskild utbildning på en högskola är ett sökalternativ. Det innebär att antalet sökalternativ kan bli många även om man bara söker några olika utbildningar. Olika högskolor kan också ha mycket olika konkurrens om platserna.

Bild 3 – Högskolan – urval

Alternativt urval används ännu i mycket begränsad utsträckning.

Undantagen gäller utbildningar där skolorna i högre utsträckning får använda alternativt urval. Detta gäller till exempel till utbildningar vid Teaterhögskolorna, Konsthögskola, Musikhögskolan med mera där 100 procent av eleverna tas in utifrån bedömning av arbetsprovare eller uppspelningar.

Bild 4 – Högskolan – urval

I Powerpoint-serien Att söka till högskolan finns flera bilder som detaljerat beskriver hur man räknar ut jämförelsetal och meritpoäng.

Från hösten 2020 förlängs giltighetstiden för högskoleprovets resultat från 5 till 8 år.

För att få skriva högskoleprovet införs åldergränsen 19 år under 2021 och 18 år från och med 2022.

Det finns en utmärkt information om högskoleprovet på www.studera.nu. Man kan även skriva ut äldre prov eller göra interaktiva övningsprov på nätet. Det kan vara värt att påpeka att all forskning visar att man får bättre resultatet på provet vid flera försök. Det kan därför vara klokt att göra högskoleprovet redan när man går på gymnasieskolan.

Text från www.antagning.se

Alternativt urval

Varje universitet eller högskola kan fördela upp till en tredjedel av platserna till en utbildning utifrån kriterier som de själva beslutat om.

Urvalsprover eller intervjuer

Grunden för det här urvalet kan vara ett utbildningsspecifikt urvalsprov, specifik arbetslivserfarenhet eller andra sakliga omständigheter. Det framgår i så fall vid respektive utbildning vilka meriter du ska skicka in och var du ska skicka dem.

I enstaka fall kan universitetet eller högskolan göra undantag från de urvalskriterier som beskrivs här. Är du osäker på vad som gäller, ta kontakt med universitetet eller högskolan du vill söka till.

Detta är än så länge relativt ovanligt.

Bild 5–7 – Yrkeshögskolan

Yrkeshögskolan har ett rikligt utbud av yrkesutbildningar som var och en ska leda till en tydlig yrkesroll.

Det finns ingen yrkeshögskola

Yrkeshögskolan är ett samlingsnamn för utbildningar som anordnas efter vissa förordningar. Det finns inga yrkeshögskolor i den mening som det finns högskolor. Utbildningarna kan till exempel anordnas av kommuner, landsting, högskolor och privata utbildningsanordnare.

Längd på YH-utbildning

Utbildningarna är från ett halvår och uppåt. Vanligast är mellan 1-2 år, men det finns även 3-åriga utbildningar.

Urval

På YH-utbildningar får dessa urvalsmetoder användas - betyg, muntligt och/eller skriftligt prov, tidigare utbildning och yrkeserfarenhet.

Praktik/LIA

Många YH-utbildningar har perioder där den studerande är ute på en eller flera arbetsplatser, så kallade LIA-perioder (Lärande i arbete). För YH-utbildningar som leder till en Kvalificerad yrkeshögskoleexamen finns dock ett krav på att minst 25 procent av utbildningstiden är LIA.

Poängsystem

På YH-utbildningar anges längden i YH-poäng, där fem poäng motsvarar en veckas studier på heltid. 100 poäng motsvarar ett halvårs heltidsstudier, 200 poäng ett års heltidsstudier osv.

Betygssystem

Betygsskalan är Icke godkänd - Godkänd - Väl godkänd. Betyg sätts efter varje avslutad kurs.

Examen

Utbildningar på minst ett år avslutas med en Yrkeshögskoleexamen (omfattar minst 200 YH-poäng).

Utbildningar som är minst två år långa kan avslutas med en Kvalificerad yrkeshögskoleexamen (omfattar minst 400 YH-poäng). För detta krävs minst godkänt på kurserna som ingår, att minst 25 procent av utbildningstiden är Lärande i arbete (LIA) och att ett examensarbete ingår i utbildningen.

OBS! Nya föreskrifter för yrkeshögskoleexamen och kvalificerad yrkeshögskoleexamen gäller från 2016-02-01 enligt SFS 2009:130, 2 kap §13-14

Yrkeshögskolan, grundläggande behörighet enligt SFS 2009:130

Grundläggande behörighet att antas till utbildningen har den som

1. har avlagt en gymnasieexamen i gymnasieskolan eller inom kommunal vuxenutbildning, eller
2. har en svensk eller utländsk utbildning som motsvarar kraven i 1, eller
3. är bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge och där är behörig till motsvarande utbildning, eller
4. genom svensk eller utländsk utbildning eller praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

För punkt 2 - Om man skaffat sig behörighet via folkhögskola gäller regler enligt MYHFS 2013:4.

Förutom grundläggande behörighet kan det på vissa utbildningar krävas särskilda förkunskaper eller andra krav. Det finns också möjlighet att bli antagen även om man inte uppfyller de formella kraven. Mer om detta finns på myh.se. Man kan också vända sig direkt till skolan och få svar.

Bild 8 – Kommunal vuxenutbildning

Det kan vara viktigt att påpeka att det inte är någon självklar rätt att läsa på kommunal vuxenutbildning om man har examen från gymnasieskolan. Det är lättast att komma in om man läser kurser för att komplettera sin utbildning.

Slutbetyg från reducerat program

”Skolverket bedömer även att de elever som fått ett slutbetyg från ett reducerat nationellt program eller motsvarande utfärdat efter den 1 januari 2010 har möjlighet att senast den 1 juli 2021 få ett nytt slutbetyg från kommunal vuxenutbildning, om villkoren för ett slutbetyg enligt förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning är uppfyllda och nödvändiga kompletteringar har gjorts. Om ett sådant slutbetyg utfärdas kan dock inte en gymnasieexamen utfärdas.” (Källa skolverket.se)

Mer finns att läsa på Skolverkets webbplats.

Yrkesutbildning för vuxna

Sedan en tid tillbaka kan enskilda förbund, enskilda kommuner eller kommuner i samverkan ansöka om statsbidrag för att kunna erbjuda yrkesvux, lärlingsutbildning för vuxna och yrkesförarutbildning. Dessa utbildningar ges på gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning.

Yrkesvux

Yrkesvux är en satsning på yrkesinriktade kurser på gymnasial nivå inom den kommunala vuxenutbildningen. Syftet med satsningen är att motverka brist på personer med en yrkesutbildning och nå de grupper som saknar gymnasieutbildning med yrkesinriktning, eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras.

Lärlingsvux

Lärlingsvux (lärlingsutbildning för vuxna) har som syfte att ge vuxna en möjlighet till en utbildning som till stor del genomförs på en arbetsplats.

Yrkesförarutbildning

De som är intresserade av att arbeta som yrkesförare kan gå en yrkesförarutbildning inom gymnasial vuxenutbildning. Utbildningen yrkesförare godstransporter ska omfatta minst 600 gymnasiepoäng. Utbildningen yrkesförare persontransporter ska omfatta minst 500 gymnasiepoäng.

Yrkesförarutbildningarna kommer inte ges i alla landets kommuner. De kommer dock vara öppna för sökande från hela landet.

Validering

Inom vuxenutbildningen kan en person få sin kunskap, erfarenhet och kompetens validerad för att på så sätt korta ner studietiden. På skolverket.se finns stödmaterial för validering.

Bild 9 – Folkhögskolan

Folkhögskolan har en bakgrund i folkbildningen och har stor frihet att anordna utbildningar efter egna tankar. Bland många ungdomar kan det finnas en uppfattning att folkhögskolan bara är för sådana som misslyckats i den vanliga skolan. Det kan vara viktigt att påvisa mångfalden av möjligheter, särskilt för elever med olika kreativa intressen.

Behörighetsgivande/Allmän kurs

Allmän kurs finns på alla folkhögskolor. De vänder sig till personer som saknar grundskole- eller gymnasieutbildning men är även ett alternativ till kommunal vuxenutbildning för att få grundläggande behörighet till högskola eller yrkeshögskola.

Grundläggande behörighet ska styrkas med ett *Intyg om behörighet från folkhögskolan*.

Den som läser allmän kurs får ett studieomdöme(=meritvärde) som visar den studerandes förmåga att ta till sig studier på närmast högre nivå. Från läsåret 2013/2014 ges detta omdöme i sju steg enligt följande skala: Utmärkt studieförmåga (4), Mycket god till Utmärkt studieförmåga (3,5), Mycket god studieförmåga (3), God till Mycket god studieförmåga (2,5), God studieförmåga (2), Mindre god till God studieförmåga (1,5), Mindre god studieförmåga (1).

Profilkurser

Profilkurser kallas på folkhögskolan för särskilda kurser. Större delen av studietiden ägnas åt det specifika ämnesområde man har valt. Här finns inte de allmänna ämnen som ger behörigheter till högskolan. En särskild kurs kan vara inriktad på t.ex. musik, media, konsthantverk, teater, språk, friskvård, turism m.m.

Yrkesutbildningar

En del av folkhögskolans profilkurser (särskilda kurser) är yrkesutbildningar, t.ex. utbildning till journalist, fritidsledare, behandlingsassistent, kantor, teckenspråkstolk m.m.

Yrkesutbildningar kan vara på eftergymnasial nivå och har då samma antagningskrav som högskolan, men de ger inte några akademiska högskolepoäng.

För vissa eftergymnasiala yrkesutbildningar finns ingen nedre åldersgräns för ansökan om studiemedel. Detta gäller t.ex. utbildningar till fritidsledare, kantor, journalist och teckentolk.

Distansutbildningar

Många folkhögskolor har distanskurser med olika inriktningar. Kurserna ges via internet, ofta kombinerat med gemensamma samlingar/kursdagar på folkhögskolan.

Du kan bland annat läsa enstaka gymnasieämnen eller allmän kurs på distans.

Sommarkurser/Helgkurser/Veckokurser

Sommarkurser, helgkurser och veckokurser kallas på folkhögskolan också för korta kurser eller kortkurser och är alltid 1-14 kursdagar. Kurserna ges i en mängd olika ämnen, ofta med olika konstnärliga eller estetiska inriktningar.

Övriga kurser

Det finns även kurser på folkhögskolan som anordnas på uppdrag av någon utomstående eller i samarbete med folkhögskolans huvudman.

Du kan till exempel läsa kurser i långsammare studietakt, prova-på kurser, seniorkurser, kurser med engelska som kursspråk.

Bild 10 – Konst- och kulturutbildningar (tidigare kompletterande utbildningar)

Kännetecknande för Konst- och kulturutbildningar är att de har en enskild huvudman (ägare), det vill säga utbildningen anordnas inte av kommun eller landsting. Längden på utbildningarna kan variera från ett halvår och upp till tre år.

Konst- och kulturutbildningar erbjuds endast på eftergymnasial nivå inom det estetiska och konstnärliga området. Generellt ger konst- och kulturutbildningar inte behörighet för vidare studier, men de konstnärligt inriktade utbildningarna förbereder för vidare studier på konstnärliga högskoleutbildningar. De flesta av utbildningarna är avgiftsbelagda för eleverna. En del av utbildningarna berättigar till studiestöd från CSN, andra inte.

Eleverna bör uppmanas att kontakta de skolor de är intresserade av för mer information.

Bild 11 – Andra alternativ

På bilden ser du vanliga och kända exempel på utbildningar som genomförs av respektive arbetsgivare. Denna typ av utbildning finns naturligtvis inom många olika områden.

Om någon elev vill veta mer om polisen, försvaret eller flygledare kan du hänvisa till följande webbplatser:

Polisen – polisen.se/Bli-polis/

Försvaret – www.forsvarsmakten.se/sv/

Luftfartsverket – www.lfv.se/sv/Tjanster/Utbildning/

Tolkutbildningar

På flera orter i landet finns utbildningar för att kunna arbeta som tolk för döva, hörselskadade och för personer som inte talar svenska. Utbildningarna varar mellan 1 till 4 år och erbjuds på folkhögskolor och studieförbund. Folkhögskolor är avgiftsfria medan studieförbunden får ta ut en avgift.

- Som kontakttolk tolkar du mellan enskilda personer och personal på myndigheter.
- Som skrivtolk arbetar du som tolk för personer som skadat eller förlorat hörseln i vuxen ålder. Med hjälp av dator överför du talad svenska till skrift.
- Som teckenspråks- och dövblindtolk tolkar du åt döva och personer med dövblindhet som använder teckenspråk som sitt förstaspråk.

Mer om detta finns på www.blitolk.nu

Bild 12 – Studieekonomi

Dessa studiestöd är väl kända för dig, men vi har lagt in en blänkare om stipendier. Problemet för många stipendier är att allt för få känner till dem och söker dem. En elev som är lite aktiv kan i många fall bli rikligt belönad.

Bild 13 – Studera utomlands

På www.studera.nu finns det utmärkt information om studier utomlands.

Det lättaste sättet att få hjälp med att studera utomlands är när det ingår i utbildningen på den svenska högskolan. Många svenska högskolor samarbetar med flera utländska universitet genom olika utbytesprogram. Att studera utomlands genom en sådan lösning innebär att man kan få mycket hjälp av den egna skolan. Man kan också göra praktik utomlands.

Ett annat sätt är att planera och ordna med utlandsstudierna på egen hand. Här gäller att vara mycket noggrann inför val av utbildning och universitet, att på egen hand ordna med översättning av betyg, ansökan, resa och boende och andra praktiska detaljer. Du behöver kolla vad utbildningen leder till och vad du kan tillgodoräkna dig om du flyttar tillbaka till Sverige för att fortsätta studera eller arbeta.

En viktig fråga är naturligtvis vad jag får tillgodoräkna mig. Här får man vara aktiv och kontakta högskolor och UHR. Generellt gäller att man kontaktar högskolan om man vill fortsätta studera, och UHR om man vill få utbildningen bedömd för den svenska arbetsmarknaden. På www.uhr.se kan man läsa mer om detta.

På www.studera.nu (för studerande) och www.euroguidance.se (för vägledare) finns rikligt med information som kan fungera som ett viktigt stöd vid studier, praktik och arbete i utlandet.

Bild 14 – Viktiga webbplatser

Dessa webbplatser ger god information om vad som gäller för de utbildningsmöjligheter som finns efter gymnasieskolan.

Bild 15 – För dig med utländsk utbildning

Detta är en bonussida kring ett ibland ganska komplicerat material. Bilden vi gjort visar i korthet de bedömningar som UHR kan göra för de som har en fullständig utländsk utbildning. Mycket mer om detta finns på webbplatsen www.uhr.se